ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ΜΑΓΓΗΣ ΚΑΡΑΤΖΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ALEX THURNEYSSEN

Όλοι, ὅσοι ἀσχολοῦνται ἢ ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν παιδαγωγικὴ στὴ Μουσική, γνωρίζουν τὴ πικρὴ καὶ ἄδικη φράση ποὺ κίνησε ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι κάθε διδασκάλου σὰν μιὰ Δαμόκλειος σπάθη: «Δικαιρέπει ὁ μαθητής μὲ λαμπρὰν ἀπόδοσιν; Ἔχει ταλέντο! Ἂν ὅμως δὲν ἀντιπροκρίνεται μὲ ὅ,τι παρουσιάζει στὶς προσδοκίες τοῦ κοινοῦ ἤ, τότε φταίει ὁ Δάσκαλος!» Αὐτὸ φυσικὰ εἶναι ἡ μεγαλείτερη ἀνοησία ὅπως ἄλλως τε κάθε φράση ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἄγνοιαν τῶν πραγμάτων καὶ διαβίβεται ὕστερα ἀπὸ ἀπερισκεψία μὲ τὰς ἐπαναλήψεις τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου!

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάζεται προσεκτικὰ καὶ νὰ διακρίνεται σὲ μιὰ κριτικὴ μαθητικῆς συναυλίας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὸ μαθητικὸ ὑλικὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παιδαγωγικῆς ἐργασίας, ποὺ ἔγινε μὲ τὸ ὑλικὸ αὐτὸ ὥστε τὸ ζήτημα πρέπει νὰ τίθεται ἔτσι: Ποιὰ εἶναι τὰ φυσικὰ καὶ ψυχολογικὰ ἐφόδια τοῦ Μαθητοῦ καὶ τί κατώρθωσε νὰ κάνῃ μ' αὐτὰ ὁ Διδάσκαλος;

Καὶ ἂν ἐξετάσωμεν τὰ πράγματα μὲ αὐτὴν τὴν ἄποψιν ἀξίζει στὴν Μάγγην Καρατζᾶ ὁ ἔπαινος, ὅτι ἐπέτυχε ἀπὸ ἕνα — γενικὰ ἐξεταζόμενο — μέτριο μαθητικὸ ὑλικὸ — μέτριο ἀπὸ φωνητικῆς τουλάχιστον ἀπόψεως — νὰ σχηματίσῃ μία τάξη ποὺ μὲ τὴν καθαρή της ἐργασία καὶ τὴν ὑποδειγματικὴ της πειθαρχία ἄφησε τὶς εὐνοϊκώτερες ἐντυπώσεις. Αἰσθάνεται κανεὶς ἀμέσως, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ νεαροὶ ἐκεῖ μέσα πλέκουν τὰ πράγματα σοβαρὰ καὶ ξέρουν κάλλιστα τί ἀπαιτεῖ ἡ Τέχνη. Καὶ τὸ κάτω-κάτω περὶ αὐτοῦ κυρίως πρόκειται. Γιατὶ μόνον ὅταν ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ Τέχνη δὲν εἶναι παιχνίδι, δὲν εἶναι ἁπλὴ διασκέδασις, ἀλλὰ μία ἀσχολία, τῆς ὁποίας ἡ ἀνώτερη ἠθικὴ ἀποστολὴ ἀπαιτεῖ ἕνα κεφάλαιον ἀπὸ ὅλες τὶς ψυχικὲς καὶ πνευματικές μας δυνάμεις, γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν καθηκόντων μας ἀπέναντί της· μόνον ἡ καθαρὰ εὐσυνείδητος ἐπίγνωσις ὅτι ἡ Τέχνη εἶναι μία Ἀρχὴ χωρὶς τέλος, ἕνας ἀγὼν πρὸς κάποιο τέρμα ποὺ ποτὲ δὲν βρίσκομε, μιὰ ἀκούραστη ἐργασία καὶ μιὰ συνεχὴς ἀσχολία γιὰ κάτι ποὺ στρέφεται πρὸς ὅ,τι ὑψηλότερο αἰσθάνεται καὶ σκέπτεται ὁ Ἄνθρωπος μόνον λοιπὸν ὅταν νοιώσωμε τὴ βαθύτερη ἔννοια τῆς Τέχνης θὰ κινητοποιήσῃ ὁ ὑπὸ ἐπώασιν καλλιτέχνης ὅλην του τὴν ἐνεργητικότητα ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ γεννηθοῦν καὶ ν' ἀναπτυχθοῦν ὅλες οἱ ἐσωτερικὲς δυνάμεις του. Γιατὶ τὸ ταλέντο μόνο δὲν ἀρκεῖ. Ὁ Μπαλζὰκ εἶπε κάποτε: τὰ ἐνενήντα τοῖς ἑκατὸν τῆς ἐμπνεύσεως εἶναι ἱδρώς. Καὶ καταλαβαίνετε τί θέλω νὰ πῶ μ' αὐτό: Ἐργασία, ἐργασία, ἐργασία!! Ποτὲ κανεὶς νὰ μὴ φαντάζεται, πῶς τελείωσε, ποτὲ νὰ μὴν κουράζεται νὰ διορθώνῃ τὸν ἑαυτόν του, ποτὲ νὰ μὴν παύῃ νὰ μαθαίνῃ, ποτὲ νὰ μὴ μένῃ στάσιμος, παρὰ πάντα νὰ προχωρῇ, ἀδιάφορος πρὸς τὶς γίλιες δυσκολίες καὶ τὰ μύρια ἐμπόδια ποὺ συχνὰ θὰ φράζουν τὸν δρόμο του πρὸς τὴν Τέχνη!

Ἂς μὴ χαρακτηρισθῇ ἡ μικρὴ αὐτὴ παρένθεσις σὰν ἕνα εἶδος παρατηρητικοῦ. Εἶναι μᾶλλον μιὰ ἐνθάρρυνσις γιὰ νὰ κρατηθοῦν γερὰ οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως Μάγγης Καρατζᾶ στὸν δρόμο ποὺ ἀκολουθοῦν μὲ τὸν ἴδιο πάντα ὡραῖο ζῆλο καὶ τὴν ἴδια ὑποδειγματικὴ σοβαρότητα, ὑπὸ τὴν σοφὴν καθοδήγησιν τῆς εὐσυνείδητης καθηγήτριάς τους. Γιατὶ ὅπως εἴπαμε σ' αὐτὲς τὶς δυὸ πολύτιμες ἰδιότητες χρειάζεται ἡ Τάξις αὐτὴ τὸν καλλιτεχνικὰ φροντισμένον καὶ ἐνιαῖον χαρακτῆρα της, ποὺ δὲν μπορεῖ οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ ἀμφισβητηθῇ, ἀκόμη καὶ ἂν λησθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ διαφορὰ τῶν ἀποτελεσμάτων μεταξὺ τοῦτου καὶ ἐκείνου τοῦ μαθητοῦ.

Καὶ τώρα: Τί ἀκούσαμε καὶ τί ἔχουμε νὰ ποῦμε γιὰ τὸν καθένα μὲ κάθε δυνατὴ συντομία.

Ε. ΠΟΤΟΥ: Πλούσιο ὑλικὸ καὶ ἀρχικῶς ἱκανὸ νὰ ἐξελιχθῇ ἂν καὶ ἀκόμη στὸ στάδιον τῆς ἀναπτύξεως. Δροσερὴ φυσικὴ μουσικότης ποὺ ἔδωσε καὶ ὡραιότατα δείγματα ἐκφράσεως στὴ «Σερενάτα» τοῦ Σαμάρας.

Θ. ΟΝΤΑ: Φωνὴ μικρὴ ἀλλὰ εὐχάριστη. Ἴσως ἐδῶ κι' ἐκεῖ κάποιο ἔντονη καὶ χωρὶς πολλὴν ἐλευθερία στὸν τόνο. Μουσικός, ὄχι χωρὶς φυσικὴ προδιάθεσι γιὰ τὴν τέχνη. Στὴ ἀπόδοσι πολὺ καλλίτερη στὸ «Ὅταν γελᾷς» τοῦ Λαμπελέτ, παρὰ στὸ «Λαγιαρνί». Γενικὰ νὰ ἐπιτύχῃ κανεὶς τὸν λιτὸ ἐγκιβῶν χαρακτῆρα τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ εἶναι πολὺ δυσκολώτερο ἀπὸ ὅσο πολλοὶ νομίζουν.

Α. ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ: Ἀσφαλῶς ὅλικὸ ἐξαιρέσιμο ἀλλὰ ἀρκετὰ ἀκατέργαστο ἀκόμη καὶ μὲ κάποιαν ἀδεξιότητα στὴν ἐντονατόν. Δὲν τῆς λείπει φυσικὴ μουσικότης, ποὺ παρεμποδίζεται ἀπὸ κάποια ἐσωτερικὴ δειλία. Πάντως ἡ Berceuse τοῦ Ραχμανίνωφ κατώρθωσε νὰ ἱκανοποιήσῃ μὲ τὴν προνοισμένη καλαίσθητη ἀπόδοσί της.

Μ. ΠΥΓΟΒΟΛΟΥ: Πρωτοπόρα μὲ μετριότατα φωνητικὰ μέσα. Στὶς ψυλὲς νότες ποὺ ἀδέξια ἀκόμη, στὶς χαμηλὲς ἐντελῶς ἄτονη. Στὴν «Παλαιὰ Ἀγάπη» τοῦ Μπράμς μποροῦσε τουλάχιστον νὰ ἱκανοποιηθῇ κανεὶς ἀπὸ μουσικῆς ἀπόψεως ἀλλὰ ὁ γοργότατος ρυθμὸς στὸ «Βάλτσερ» τοῦ Σοῦμπερτ ἦταν ἀλησμόνητη μουσικὴ παρεξήγησις.

Α. ΖΕΜΗΛΑ: Ἐδῶ ἀρτιοκόμματα μπρὸς σ' ἕνα ἀναμφισβήτητο ταλέντο ποὺ ἔχει μαζὶ μὲ μιὰ εὐηχη ὡραιότατη φωνή, ἕνα ἀληθινὸ καλλιτεχνικὸ ταμπεραμέντο. Τί λείπει ἄμως; Ἐργασία καὶ ἐπιμέλεια. Γιατὶ οἱ τεχνικὲς ἀλλείψεις ποὺ παρατηροῦνται ἴδιως στὶς ἀνομοιότητες μεταξὺ τῶν διαφόρων φωνητικῶν θέσεων εἶναι ἀναγκαῖες σ' ἕνα κορίτσι μὲ τόσην εὐνοϊκὴν φυσικὴν προδιάθεσιν. Τί θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀπ' αὐτὸ τὸ φυσικὸ ταλέντο μὲ ἐργασία σοβαρή, θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ διακρίνῃ στὴν ἀπόδοσι τοῦ «Σελαγιόφωτος» τοῦ Φωρέ. Ἀκόμη μιὰ φορὰ λοιπόν: Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀπὸ τὴ φύσι ἕνα τέτοιο δῶρο, πρέπει νὰ αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωσι ἀπέναντι τοῦ δωρητοῦ νὰ τὸ καλλιεργήσῃ ἀνάλογα μὲ ἐντατικὴ ἐργασία. Ἀλλοιῶς θὰ καταδικασθῇ νὰ μείνῃ αἰώνιος ἐρασιτέχνης.

Κ. ΤΡΟΓΑΔΗΣ: Ἀκμαῖος τενόρος μὲ φωνὴ γεμάτη φῶς καὶ μ' ἕνα τέμπερ ἀπὸ τὸ πιὸ εὐγενικὸ μέταλλο. Παρουσιάζει ἀκόμη κάποιες ἀλλείψεις στὴν τεχνικὴ ὁμαλότητα. Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ ἡ ἀπόδοσις τοῦ «Φαντασμόλλα νυὲλ Βέστ» τοῦ Πουτσίνι, ποὺ τραγούδησε μὲ τόσο πηγαῖο θεατρικὸ ταμπεραμέντο ἀπέδειξε πόσο ἡ ὄπερα εἶναι τὸ στοιχεῖόν του. Γι' αὐτὴν προορίζεται ἀπὸ τὴ φύσι μὲ ὅλην του τὴν ψυχήν, μὲ ὅλες του τὶς πνευματικὲς δυνάμεις.

Κ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ: Μεγάλη, ἴσως μάλιστα θέλει νὰ πῶ ἀπέραντη φωνή. Ἀδικεῖται βέβαια ἀπὸ κάποιαν τραχύτητα τοῦ τέμπερ ποὺ τῆς ἀφαιρεῖ ἐξωτερικὴ ὁμορφιά. Ἔτσι χάνει τὴν γοητεία ποὺ ἔχουν ἐνίοτε φωνὲς πολὺ μικρές, ὄργανα φυσικὰ ἐντελῶς ἀσήμαντα. Μία φυσικὴ καλαισθησία ὅμως καὶ ἡ μεγάλη της μουσικὴ ἀντίληψις ἔδωσαν στὴν ἀπόδοσι καὶ τοῦ «Otto» τοῦ Χαίντελ καὶ τὴν «Ruella tiamma» τοῦ Marcello τὴν σφραγῖδα τοῦ φροντισμένου καὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ ποὺ ἐπιδροῦν πάντα εὐεργετικώτατα.

Ε. ΦΑΝΟΥΡΑΚΗ: Μιὰ νόστιμη χαριτωμένη φωνή, ποὺ κάπου-κάπου ἴσως πνίγει τὸν τόνον της στὸν λάρυγγα. Ἀλλοιῶς τεχνικὰ πολὺ καλὰ διαπαιδαγωγημένη ὅπως ἀπέδειξε ἡ περίφημη ἀπόδοσή της ἀπὸ τὸν «Don Pasquale» τοῦ Ντονιζέτι. Ἀλλὰ οἱ λεπτότατες ἀναδημιουργικὲς της ἱκανότητες ἐφάνηκαν ἀκόμη καλλίτερα στὶς «Κρητικὲς Μαντινάδες» — κατὰ τὴν ἀμίμητον διασκευὴν τοῦ Κ. Σφακιανάκη — ποὺ ἀπέδωσε μὲ καταπλήσσουσαν βεβαιότητα καὶ μὲ τρόπον ποὺ ἀπεκάλυπτε τὴν ἰδιόρρυθμον χάριν τους.

Ε. ΕΑΤΟΝ: Ἐδῶ δυστυχῶς μὲ τὴν καλλίτερη θέλησι τοῦ κόσμου δὲν κατώρθωσα νὰ εὕρω τίποτε τὸ ἱκανοποιητικό. Φωνὴ δυσάρεστη στὸ τέμπρ, ποὺ ξεσχίζεται στὶς ψυλὲς νότες καὶ εἶναι ἐντελῶς ἄδεια στὶς μέσες. Ἐντονατὸν πολὺ ἀδέξια. Ὅτι, ὁπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς οὔτε ὁ Σοῦμπερτ οὔτε ὁ Σπαθῆς ἀκούσθηκαν εὐχάριστα, εἶναι εὐνόητο.

Ι. ΚΟΛΑΣΗ: Ἀντιθέτως ἐδῶ πρόκειται περὶ ταλέντου ἀληθινὰ ἐξαιρετικῶν διαστάσεων καὶ χωρὶς νὰ λησθῇ ἀκόμη ὑπ' ὄψιν ὅτι ἦτο ἡ ὡριμώτερη τῆς τάξεως. Ἀκμαῖο ὄργανο ποὺ γέμισε τὸ περιβάλλον μὲ τόνους ἁπαλῆς θερμότητος. Ἄκοπος τεχνικὴ κυριαρχία. Μουσικότης ἕως τὶς ἄκρες τῶν δακτύλων. Ἀπόδοσις γεμάτη αἰσθημα. Αὐτὰ εἶναι ἐν συντομίᾳ τὰ προσόντα ποὺ χαρακτήριζαν τὸ τραγοῦδι τῆς νεαρᾶς καλλιτέχνιδος ποὺ ἀκούσθηκε ἔτσι σὰν μιὰ πραγματικὴ ἀπόλαυσις, ὅπου τίποτε δὲν ἐνοχλοῦσε. Εἶναι πιὰ ἕνας φθασμένος καλλιτέχνης ἐκεῖνος ποὺ μπορεῖ νὰ ζωντανέψῃ τόσο ψυχικὰ καὶ μὲ τόσην ἔκφρασιν τὸ «Non credo» τοῦ Βιντὸρ καὶ μὲ τόσο ζωηρὸ ταμπεραμὲν τὸ «Χοππάκι» τοῦ Μουζόρσκι.

Β. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ἕνας ἐξαιρετικὰ μουσικὸς τραγουδιστὴς μ' ἕνα ὡραῖο ἠχηρότατο φωνητικὸ ὄργανο, ποὺ ἴσως στὴν χαμηλὴ θέσι του δὲν εἶναι ἀρκετὰ γεμάτο, ἀλλὰ ποὺ ξέρει νὰ γοητεύῃ μὲ σίθεριαν πιανίσσιμα στὶς ψυλὲς νότες. Εἶχε μιὰ θυελλώδη καὶ δικαιότατη ἐπιδοκιμασία στὸ τραγοῦδι «Τὰ μάτια τοῦ Δήμου» — κατὰ διασκευὴν τοῦ Λάβα — ποὺ ἀπέδωσε μὲ ὅλες τὶς φωνοσκάσεις, ποὺ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ φαντασθῇ. Πάντως πρόκειται περὶ καλλιτέχνου μὲ μεγάλο μέλλον.

Ε. ΠΟΡΙΩΤΟΥ: Κι' ἐδῶ παρουσιάζεται ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀναμφισβήτητα καὶ δυνατώτερα ταλέντα τῆς τάξεως. Φωνὴ μικρὴ ἀλλὰ μὲ πολλὰ θέλγητρα μὲ ἕνα τέμπρ ἀληθινὰ γοητευτικὸ καὶ γεμάτο περίεργη χάρι. Ἀλλὰ τὸ ἐκπληκτικὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ κατορθώνει — χάρις στὴν εὐφυΐαν της καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ συγκεντρώνεται — μὲ τὴ φωνὴ αὐτή. Πῶς ξέρει νὰ δώσῃ ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ ζητήσῃ κανεὶς σὲ ἔκφρασι καὶ ἔντασι μ' αὐτὸ ποὺ ἔχει. Καὶ τὰ δυὸ τῆς κομμάτια — ἀπὸ τοὺς «Γάμους τοῦ Φιγκαρό» τοῦ Μόσαρτ καὶ τὸ «Hirt auf dem Felsem» τοῦ Σοῦμπερτ ἔδειχνα κοντὰ σὲ μιὰ λεπτότατη καὶ μουσικώτατη αἰσθησία, ἕνα ἐκπληκτικὸ αἰσθημα τοῦ μέτρου. Καλαισθησίαν, καλλιεργημένο πνεῦμα καὶ βεβαιότητα σὲ γνώσεις. Ἔχει πάντα ἐπίγνωσιν αὐτοῦ ποὺ ἀναλαμβάνει νὰ παρουσιάσῃ καὶ ἀσφαλῶς μπορεῖ νὰ ἀξιώσῃ τὸ πιὸ ἀληθινὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξί της.

Λυπούμαι εἰλικρινῶς ποὺ μοῦ ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ παρακολουθήσω τοὺς ἄλλους μαθητὰς τοῦ προγράμματος.

Πάντως αἰσθάνομαι ἀλλη μιὰ φορὰ τὴν ἀνάγκη νὰ τονίσω ὅτι ἡ ἐντύπωσή μου ἀπὸ τὴν συναυλίαν αὐτήν, χάρις στὸ καλλιτεχνικό της ἐπίπεδο καὶ τὴν προνοισμένη της ἐμφάνισι ἦταν ἐξαίρετη καὶ μιλεῖ εὐγλωττότατα καὶ πειστικώτατα γιὰ τὴν παιδαγωγικὴν ἐργασίαν ποὺ γίνεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ὠδεῖον.

Alex Thurneyssen